



## Statlige føringer for kommunens arbeid med barn og unge

*Oversikt over relevant lovverk, forskrifter, retningslinjer og veiledere.*



Styringsgruppa i Bedre Tverrfaglig Samhandling (BTS)

02.02.26



## Innledning

Dette dokumentet gir en samlet oversikt over sentrale statlige føringer som legger rammer for kommunens arbeid med barn og unge. Oversikten omfatter relevant lovverk, forskrifter, nasjonale faglige retningslinjer, veiledere, rundskriv og kunnskapsgrunnlag som er av betydning for kommunens tjenestetilbud og samhandling på tvers av sektorer.

Dokumentet er ment som et støtte- og referanseverktøy for ansatte og ledere i kommunen, og skal bidra til felles forståelse av ansvar, krav og forventninger i arbeidet med barn, unge og deres familier. Oversikten er ikke uttømmende, og det understrekes at ansvar for å holde seg oppdatert på gjeldende og oppdatert regelverk ligger hos den enkelte tjeneste.



## Gjeldende lovverk og forskrifter

Lover er generelle rettsregler som fastsetter rettigheter og plikter, mens lovverk er en samling av slike lover. En forskrift er en rettslig bindende regulering som må ha hjemmel i lov.

[Barnehageloven](#) er en lov som regulerer barnehagens virksomhet. Barnehagesektoren styres av denne loven med forskrifter. Barnehageloven er retningsgivende for den daglige driften av barnehagen, og for den pedagogiske tilretteleggingen av barns hverdag.

### [Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver](#)

[Barnekonvensjonen](#) (del av menneskerettsloven) er den første internasjonale menneskerettskonvensjonen som gir barn en spesiell juridisk status. Den stadfester at barn har menneskerettigheter, og krav på spesiell beskyttelse. Alle stater som har sluttet seg til barnekonvensjonen må følge det som står i den.

[Barneloven](#) er en lov om barn og foreldre, blant annet hvem som regnes som foreldre til et barn, foreldreansvaret, samværsrett og om barns rettigheter.

[Barnevernsloven](#) har som formål å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Barnevernet skal først og fremst være en hjelpetjeneste, men loven åpner for inngripende tvangstiltak i familiesfæren når det er nødvendig for å sikre gode og trygge oppvekstvilkår.

[Familievernkontorloven](#) beskriver blant annet hvordan familievernet er en spesieltjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt. Familievernkontorene skal gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien. Familievernkontorene skal foreta mekling etter [lov om ekteskap § 26](#) og [barneloven § 51](#). Familievernkontorene skal bistå der retten oppnevner en ansatt fra familievernet etter [barnelova § 65 a](#).

[Folkehelseloven](#) skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og som utjevner sosiale helseforskjeller. Loven er tydelig på at alle sektorer, ikke bare helsesektoren, har et ansvar for folkehelsearbeidet. Loven gjelder for både kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter. Loven setter krav til politisk forankring av folkehelsearbeidet og til en langsiktig, systematisk innsats forankret gjennom mål, strategier og tiltak.

### [Forskrift om oversikt over folkehelsen](#)

### [Forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger](#)

[Forvaltningsloven](#) inneholder blant annet bestemmelser om saksbehandling og saksbehandlingstid, om forvaltningens veiledningsplikt, om møter, og forvaltningens plikt til å



skrive ned opplysninger og om å bruke fullmektig eller advokat. Forvaltningsloven har bestemmelser om taushetsplikt og hvordan saker skal forberedes når forvaltningen skal treffe enkeltvedtak eller vedta forskrifter.

#### [Forskrift til forvaltningsloven](#)

[Helse- og omsorgstjenesteloven](#) er en pliktlov som pålegger kommunene å tilby innbyggerne bestemte helse- og omsorgstjenester. Loven har som mål å sikre gode tjenester til kommunens innbyggere. I tillegg til å pålegge kommunene å tilby bestemte tjenester, stiller loven krav om blant annet tjenestenes forsvarlighet og kvalitet, undervisning av helsepersonell og plikt til å samarbeide med regionale helseforetak.

#### [Forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten](#)

#### [Forskrift om øyeblikkelig hjelp døgntilbud](#)

#### [Forskrift om habilitering, rehabilitering og koordinator](#)

[Helsepersonelloven](#) beskriver blant annet hvordan helsepersonell uten hinder av taushetsplikt og på eget initiativ, umiddelbart skal melde fra til barneverntjenesten ved mistanke om mishandling, alvorlig omsorgssvikt, alvorlig sykdom eller skade, eller utnyttelse til menneskehandel. De skal også melde fra ved alvorlige atferdsvansker hos barn eller ved mistanke om rusmisbruk hos gravide som kan skade barnet.

[Helsetilsynsloven](#) har som formål å etablere et statlig tilsyn som bidrar til å styrke sikkerheten og kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten og befolkningens tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten.

[Integreringsloven](#) har som formål at innvandrere tidlig integreres i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige. Loven skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og en varig tilknytning til arbeidslivet.

[Krisesenterloven](#) sitt formål er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner.

[NAV-loven](#) har som formål å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning, tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov. Dette skal være basert på en helhetlig og samordnet bruk av [arbeidsmarkedsloven](#), [folketrygdloven](#), [lov 18. desember 2009 nr. 131](#) om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og andre lover som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen.

[Opplæringslova](#) er en norsk lov for den offentlige grunnskolen og videregående skolen, samt fore lærebedrifter og voksne over opplæringsalder som ikke har fullført grunnskolen. Loven omfatter også private grunnskoler som ikke er godkjent etter privatskoleloven og hjemmeundervisning.



## Forskrift til opplæringslova

Pasient- og brukerrettighetsloven har som formål å sikre pasienter og brukere lik tilgang på helse- og omsorgstjenester med god kvalitet. Loven handler om blant annet rett til helse- og omsorgstjenester, transport, informasjon og innsyn.

Plan- og bygningsloven § 5-1 skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser. Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.

Politiloven formålet med loven er at staten skal sørge for en polititjeneste som samfunnet har behov for. Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd ellers.

Psykisk helsevernloven har som formål å sikre at etablering og gjennomføring av psykisk helsevern skjer på en forsvarlig måte og i samsvar med menneskerettighetene og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Det er et formål med reglene å forebygge og begrense bruk av tvang.

Sosialtjenesteloven sitt formål er å bidra til sosial og økonomisk trygghet, at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

Spesialisthelsetjenesteloven beskriver blant annet hvordan de regionale helseforetakene skal sørge for at det inngås samarbeidsavtaler som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven § 6-1.

Straffeloven beskriver blant annet hvilke former for vold og overgrep vi har en lovpålagt plikt til å forsøke å avverge at skjer. Plikten utløses i det du får kunnskap om at handlingen vil skje, eller tror at det er mest sannsynlig at handlingen vil skje.

## **Veiledere**

Nasjonale veiledere inkluderer blant annet veileder til lov og forskrift, prioriteringsveiledere, samt veiledere knyttet til bruk av e-helsestandarder og kodeverk for digital samhandling. En veileder omtaler og beskriver et fagområde på et generelt og overordnet nivå. En veileder kan



inneholde en eller flere retningslinjer for håndtering av spesifikk problematikk innen et fagområde.

Se oversikt over alle [nasjonale veiledere](#) eller [veiledere til lov og forskrift](#).

Utvalgte veiledere:

- [Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator](#)
- [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#)
- [Oppfølging av personer med store og sammensatte behov\\*](#)
- [Pårørendeveileder](#)
- [Helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente](#)
- [Psykisk helsearbeid barn og unge](#)
- [Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme](#)
- [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming](#)
- [Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt](#)
- [Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien, Veileder Q-1088B.](#)
- [Forebygging av kjønnslemlestelse](#)

\* Veilederen er under oppdatering etter endringer i velferdstjenestelovgivningen fra 01.08.22 om samarbeid, samordning og barnekoordinator. Lovhenvisning og veiledning knyttet til disse temaene vil bli oppdatert slik at den samsvarer med den tverrsektorielle veilederen [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#).

## Rundskriv

Rundskriv inneholder fortolking av hvordan lover og forskrifter skal forstås og praktiseres, og er orienteringer fra departementet til berørte parter.

Se oversikt over alle [rundskriv](#).

Utvalgte rundskriv:

- [Barnevern og helse- og omsorgstjenester - samarbeid til barnets beste](#)
- [Helsetjenestens og politiets ansvar for personer med psykisk lidelse – oppgaver og samarbeid](#)
- [Forebyggende innsats for barn og unge](#)

## Nasjonal faglige retningslinjer

Nasjonal faglige retningslinjer inneholder systematisk utviklet faglige anbefalinger som etablerer en nasjonal standard for utredning, behandling og oppfølging av pasientgrupper eller diagnosegrupper. Nasjonale faglige retningslinjer er et virkemiddel for å bidra til at helse- og omsorgstjenestene har god kvalitet, gjør riktige prioriteringer, ikke har ønsket variasjon i tjenestetilbudet, løser samhandlingsutfordringer og tilbyr helhetlige pasientforløp.



[Se oversikt over alle nasjonal faglige retningslinjer.](#)

Utvalgte nasjonal faglig retningslinjer:

- [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#)
- [Barnevern – tverrfaglig helsekartlegging](#)
- [Politi og barnevern - nasjonale retningslinjer for samhandling\\*](#)
- [Svangerskapsomsorgen](#)
- [Forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme hos barn og unge](#)
- [Faglig retningslinje for oppfølging av for tidlig fødte barn](#)
- [Helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom](#)
- [Mat og måltider i skolen](#)
- [Mat og måltider i barnehagen](#)
- [Tannhelsetjenester til barn og unge 0-20 år](#)

\* Ikke oppdatert i henhold til ny barnevernlov som trådte i kraft 1. januar 2023.

## Nasjonal faglige råd

Nasjonale faglige råd blir gitt på områder med lite faglig uenighet, men der det likevel er behov for å gi nasjonale råd og praktiske eksempler relatert til pasienter og befolkning. Nasjonale faglige råd inkluderer publikasjoner fra Helsedirektoratet som tidligere ble utgitt som tipshefte, veiviser, håndbok og lignende.

[Se oversikt over alle nasjonale faglige råd.](#)

Utvalgte nasjonale faglige råd:

- [Velferdsteknologi til barn og unge med nedsatt funksjonsevne](#)
- [Fysisk aktivitet i forebygging og behandling](#)
- [Matallergier i barnehager og skoler](#)
- [Selvskading og selvmord – veiledende materiell for kommunene om forebygging](#)
- [Råd til kvinner som ammer](#)
- [Kostråd og næringsstoffer](#)
- [Lokale folkehelseiltak – veiviser for kommunen](#)
- [Rekvirering av hormonell prevensjon til personer under 16 år](#)
- [Sosiale medier i helsestasjons- og skolehelsetjenesten](#)
- [Psykofarmaka – bruk hos barn og unge](#)
- [Skjermbruk blant barn, unge og foresatte](#)

## Nasjonale forløp

Nasjonale pasientforløp/pakkeforløp er normerende pasientforløp som beskriver organisering av utredning, behandling og oppfølging, kommunikasjon med pasient og pårørende, samt



ansvarsplassering og konkrete forløpstider. De skal bygge på nasjonale faglige retningslinjer eller nasjonale faglige råd der det finnes, alternativt på best tilgjengelig kunnskap og faglig konsensus.

- [Barnevern – kartlegging og utredning av psykisk, somatisk og seksuell helse, tannhelse og rus](#)
- [Psykiske lidelser – barn og unge](#)
- [Psykiske lidelser – voksne](#)
- [Rusbehandling \(TSB\)](#)
- [Somatisk helse og levevaner ved psykiske lidelser og/eller rusmiddelproblemer](#)
- [Kreft hos barn](#)

## Kunnskapsrapporter

- [NOU 2017:12 Svikt og Svik](#)
- [NOU 2015:2 – Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø](#)
- [Kunnskapsgrunnlag - Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge](#)
- [Lovendringer møter kommunal hverdag - Delrapport 2 fra evaluering av endringer i velferdstjenestelovene](#)
- [Du ser det ikke før du tror det - Rapport fra nasjonal konferanse om tidlig innsats rettet mot barn i alderen 0-6 år.](#)
- [Tidlig innsats, tidlig i livet - En sammenstillign og analyse av eksisterende kunnskap og forskning om de 1000 første dagene i et individs liv, inklusive livet i magen](#)
- [Tverrsektorielt rusforebyggende arbeid blant barn og unge - Helsedirektoratet](#)